

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ
АГЕНЦИЯ ПО ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Изх. номер: МУ - 2

Дата: 21.11.2022 г.

МЕТОДИЧЕСКО УКАЗАНИЕ

Относно: Възлагане на обществени поръчки с процедури на договаряне без предварително обявление, на основание чл. 79, ал. 1, т. 4 от Закона за обществените поръчки

При процедурите на договаряне без предварително обявление възложителят провежда преговори за определяне клаузите на договора с едно или повече точно определени лица - чл. 18, ал. 7 от Закона за обществените поръчки (ЗОП). Участието в тях не е достъпно за всички заинтересовани лица на пазара, а е ограничено само до стопанските субекти, поканени от възложителя. По тази причина процедурите се считат за неконкурентни. Прилагането им е обвързано с изрично посочени в ЗОП условия, а провеждането им следва да е предшествано от оповестяване на фактическите обстоятелства, довели до необходимостта от игнориране на общия ред.

Процедурите на договаряне без предварително обявление, които се провеждат на основание чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП¹, са средство за бързо и гъвкаво решение при крайно неотложни/форсмажорни обстоятелства.

1. Нормативни изисквания за прилагане на чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП

Законосъобразното прилагане на това основание изисква към момента на откриване на процедурата кумулативно да са изпълнени следните условия:

- ✓ нуждата от възлагането да е породена от изключителни обстоятелства по смисъла на § 2, т. 17 от Допълнителните разпоредби (ДР) на ЗОП;
- ✓ за преодоляване на последиците да е необходимо неотложно възлагане на договора, което изключва възможността за спазване на сроковете, включително съкратените, за провеждане на конкурентна процедура по ЗОП;
- ✓ обстоятелствата, с които се обосновава неотложността на възлагането да не се дължат на възложителя.

Наличието само на едно или няколко от посочените изисквания не обосновава прилагането на правното основание.

---

¹ Условието за провеждане на договаряне без предварителна покана за участие на основание чл. 138, ал. 1 във вр. с чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП и пряко договаряне на основание чл. 182, ал. 1, т. 1 от ЗОП са аналогични.

2. Прилагане на изискванията по чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП

- *наличие на изключителни обстоятелства по смисъла на § 2, т. 17 от ДР на ЗОП*

Според легалната дефиниция в § 2, т. 17 от ДР на ЗОП изключителни са обстоятелствата, които са предизвикани от непредвидими за възложителя събития, като природно бедствие, авария или катастрофа, както и други, които увреждат, непосредствено застрашават или могат да доведат до последващо възникване на опасност за живота или здравето на хората, за околната среда, за обществения ред, за националната сигурност, за отбраната на страната или могат съществено да затруднят или да нарушат нормалното изпълнение на нормативноустановени дейности на възложителя.

Видно от определението обстоятелствата могат да са от различно естество, но следва да се отличават с непредвидимост при настъпването и с негативни последици за обществото като резултат. Принципно за такива се приемат:

- природните бедствия – бури, проливни дъждове, наводнения, градушки, земетресения, заледявания, суша, свличане на земни маси и др. природни стихии;
- събития като пожари, разливи на вредни продукти във водна среда, във въздуха и др.;
- производствени аварии, военни действия, ембарго, правителствени забрани, стачки, бунтове, безредици и др.

В обобщение „изключителните обстоятелства“, които трябва да са налице, за да се приложи чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП, се характеризират с неочаквано възникнало събитие, водещо до заплаха за живота и здравето на хората и/или опасност за околната среда, за обществения ред и/или сигурността на държавата, което изисква предприемане на незабавни действия за преодоляване на конкретни негативни последици от настъпването му.

- ✓ *необходимост от неотложно възлагане на поръчката и невъзможност за спазване на сроковете, включително съкратените, за провеждане на конкурентна процедура по ЗОП*

Съгласно чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП, основанието е приложимо, „когато е необходимо неотложно възлагане на поръчката“. По същество това означава, че възникването на изключително обстоятелство по смисъла на § 2, т. 17 от ДР на ЗОП с неблагоприятно отражение за обществото не е достатъчна предпоставка за законосъобразното провеждане на договаряне без предварително обявление. Прилагането на чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП е обвързано и с условието резултатът от възлагането да е необходим веднага или в много кратък срок, т.е. за да е обосновано пристъпването към този ред за определяне на изпълнител, трябва да е обективно невъзможно негативните последици, настъпили във връзка с извънредното обстоятелство, да се преодолеят чрез сключване на договор по общия ред – чрез открита, ограничена или процедура на договаряне с предварително обявление. Доколкото „ускорените“ процедури, предвидени в закона, гарантират конкуренция дори при неотложни обстоятелства, възможността за провеждането на такава също трябва да е напълно изключена.

Видно от изложеното, разпоредбата на чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП урежда случаи, в които възложителите незабавно, в рамките на дни, дори часове, трябва да задоволят определена нужда. Следователно тя е приложима когато възлаганите дейности имат спешен характер. Провеждане на договаряне години, а дори и месеци след възникването на извънредното обстоятелство (напр. възлагане на ремонт на инфраструктура, разрушена в резултат на природно бедствие, настъпило една или повече години преди откриване на договарянето), е незаконосъобразно. По същата причина то е необосновано и в случаите, в които откриването на процедурата или стартирането на изпълнението на възлагания договор е обвързано с получаването на конкретно финансиране (напр. изчакване на решение на комисии, които отпускат средства за преодоляване на последиците от бедствия и аварии, прилагане на чл. 114 от ЗОП или др.). Доколкото основанието урежда възможност за игнориране на общия ред поради необходимост от незабавно задоволяване на определена нужда, то забавата при реакцията на възложителя принципно изключва необходимостта от неотложно изпълнение. Ето защо, когато между настъпването на събитието и откриването на договарянето и/или получаване на резултата от реализацията е изминал период от време, който е достатъчен, за да се проведе открита, ограничена или процедура на договаряне с предварително обявление, вкл. „ускорена“, определянето на изпълнител по реда на чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП не може да се приеме за обосновано.

✓ *обстоятелствата, с които се обосновава наличието на неотложност, да не се дължат на възложителя;*

Съгласно чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП „обстоятелствата, с които се обосновава наличието на неотложност, не трябва да се дължат на възложителя“. От цитирания текст се налага извод, че те не бива да са резултат от негови действия или бездействия, а трябва да се проявяват обективно и неочаквано за него и въпреки положената дължима грижа, т.е. обстоятелствата, с които се мотивира необходимостта от спешно възлагане и изпълнение на договора, следва да са не само извън волята на възложителя, но и извън възможностите му да предвиди и предотврати тяхното настъпване. В този смисъл явленията и събитията, които са известни на възложителя, могат да се очакват, планират и/или управляват от него (напр. изтичане срока на действие на договор, навременно осигуряването на снегопочистване и опесъчаване на пътища, регулярно пръскане срещу комари, поддържане проходимостта на речно корито и др.), не са относими към това нормативно изискване. Възникването на негативни последици от тяхното настъпване (напр. риск от пътно-транспортни произшествия, липса на хранителни продукти за уязвими групи или лекарства за болни, разпространение на болести и зарази, опасни за здравето на човека и/или околната среда и др.) обичайно произтича от пропуски, бездействие или неправилни действия от страна на възложителя – недобро планиране и грешки при организиране на възлагателния процес (напр. късно стартиране на конкурентна процедура, неточности при провеждането на предходни процедури, предсрочно прекратяване на договор по вина на възложителя и др.) и/или неполагане на дължимата грижа (напр. критично състояние на съоръжение, за което не е осигурена текуща поддръжка, чести аварии на амортизиран водопровод и др.).

✓ *предмет на договорите, сключвани на основание чл. 79, ал. 1, т. 4 ЗОП*

Дори да са изпълнени всички нормативни изисквания, правното основание по чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП е възможност за посрещане единствено на преките и най-належащи потребности, свързани със спешно преодоляване на негативни последици от извънредно обстоятелство по § 2, т. 17 от ДР на ЗОП (напр. разчистване след ураганни ветрове, възстановяване проходимостта на път при възникнали свлачищни процеси и др.). В тази връзка за законосъобразното му прилагане трябва да са изпълнени следните условия:

- между последиците, които се преодоляват, и възлаганите дейности да е налице причинно-следствена връзка, т.е. трябва да може да се изведе, че причините за прилагането на нормата произтичат от съответното извънредно обстоятелство и че с възлаганите дейности ще се преодолее негативният ефект от настъпването му;
- в предмета на възлагания договор да не са включени дейности, които могат да се възложат по общия ред - целящи трайно и/или цялостно решение, което не е свързано с най-належащите потребности (напр. цялостна реконструкция на водопровод, изграждане на мост и др.), такива, за които се изисква определена подготовка, осигуряването на която позволява провеждане на конкурентна процедура (напр. изготвяне на проект, осигуряване на финансиране и др.), както и такива, чиято реализация/употреба е отложена във времето (напр. създаване на резерв от лекарства, по-късно стартиране на изпълнението и др.);
- договорите, които обезпечават изпълнението на „непрекъсваеми“ дейности, да са краткосрочни (напр. до определяне на изпълнител с конкурентна процедура, която вече е открита или се стартира непосредствено след договарянето).

В обобщение, обемът на дейностите, които се възлагат с процедура на договаряне без предварително обявление по чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП, трябва да е внимателно преценен и да е сведен до най-необходимите и неотложни нужди. Възлагане на цялостно решение е обосновано, само ако временното решение е окончателно, не съществува алтернативно решение или въпреки че съществува, то е крайно неудобно, недостатъчно или неприемливо (напр. ограничаване на разлив на нефтопродукти във водна среда, еднократна доставка на лекарство за спешно приложение или др.).

3. Провеждане на процедурата по чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП

В ЗОП и ППЗОП не са разписани минимални срокове за провеждане на процедура на договаряне без предварително обявление. В тази връзка и доколкото чл. 79, ал. 1, т. 4 ЗОП се прилага при неотложна необходимост, времето за определяне на изпълнител и сключване на договор почти изцяло зависи от техническите възможности за реакция и оперативност на съответния възложител.

Задълженията на възложителя във връзка с откриването се свеждат до:

- мотивиране на избора на правно основание в решението за откриване, като изложените аргументи не трябва да са формални, а да изясняват конкретната фактическа обстановка, довела до прилагането му (вж. чл. 79, ал. 6 от ЗОП и чл. 131, ал. 2 от ППЗОП);

- осигуряване на документи, които удостоверяват изложените мотиви², като е добре част от доказателствата да са съставени от лица, различни от възложителя (напр. когато се мотивират необичайни природни явления документите, доказващи тяхното възникване и щетите, които са нанесени, да са от съответните компетентни органи);
- посочване в решението за откриване на лицето, което се кани за изпълнител, дори и в случаите когато възложителят не изпраща покана до него (вж. чл. 64, ал. 1 и чл. 65, ал. 1 и ал. 2 от ППЗОП);

Когато са налице всички изисквания за възлагане на дейности с процедура по чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП, възложителят може да сключи договор и преди влизане в сила на решението (вж. чл. 112, ал. 8 от ЗОП). Тази опция не изключва възможността за обжалване на процедурата от заинтересованите лица, но те не могат да правят искане за налагане на временна мярка „спиране на процедурата“ (чл. 203, ал. 2 от ЗОП).

Отговорност за законосъобразното прилагане на чл. 79, ал. 1, т. 4 от ЗОП се носи от възложителя. ЗОП предвижда санкция при провеждане на процедура на това основание без да са налице условията, посочени в него (чл. 250 от ЗОП).

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР:

ГЕОРГИ НИКОЛОВ

---

² В случаите по чл. 233 от ЗОП за осъществявания контрол от АОП се предоставят доказателства https://www2.aop.bg/wp-content/uploads/2021/06/MU4_2021.pdf